

Olga Ilyukha ja Yury Shikalov

Tatu, Patu ja Tima: Venäjän Karjala ja Suomi lasten matkakirjoissa

Lastenkirjojen maa- ja maakuntakuvaukset ovat didaktisesti tärkeitä. Niiden avulla lapsi perehtyy ympäröivään maailmaan sekä liikkuu ajatuksissaan perheen, kodin ja lähiympäristön ulkopuolella. Lasten matkakirjat suuntaavat nuoren kansalaisen huomion omaan maahan ja kotiseutuun muokaten maaperää isänmaanrakkaudelle ja isänmaallisuudelle. Kotiseutua ja kotimaata kuvaavat kirjat panostavat identiteetin muodostukseen ollen identifioitumisprosessin työkaluja: ne mahdollistavat sen, että ihminen sekä tunnistaa itsensä että sosiaalisen ja kulttuurisen paikkansa (Bromley 1989, 207–223). Lisäksi jopa alle kouluikäisten ja alakoululaisten kirjoissa esiintyvät teemat ilmentävät yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjä pedagogisia ajatuksia ja lähestymistapoja sekä heijastavat käsityksiä kotimaasta ja kotiseudusta. Matkakirjojen tuottamia stereotyyppioita omaksutaan lapsuudessa aikana, jolloin personallisuus muodostuu (ks. esim. Child & al. 1946; Fried 1982; Koeller 1988 ja Eisenberg 2002). Onkin tärkeää tutkia lastenkirjojen tuotantoa ja niiden strategioita, miten lapsille annetaan perustiedot isänmaasta ja kotiseudusta, sekä selvittää kirjoista faktojen, nimien ja esineiden ”valikoima”, joka luo pikkukansalaisten käsityksiä omasta maasta.

Kotimaan käsitteellistämisen tapahtui merkittävä muutos 1900-luvulla liittyen eri maiden kasvatusjärjestelmiin sekä niiden poliittisiin suuntauksiin. Virstanpylväs tässä prosessissa oli ensimmäisen maailmansodan seurauksena syntynyt rauhankasvatus (Busch 2011, 79–86; Leps 2010, 86–93). Kuten Franz Pöggeler toteaa, sen tarkoituksena on luoda ”Kansojen liiton pedagogiikka”, joka edistää kulttuurista yhteenkuuluvuutta ja vahvistaa yleismaailmallista etiikkaa oppikirjojen peruseräkkeinä (Pöggeler 2004, 20–21). Rauhankasvatuksen lähestymistapa pyrkii olennaisesti parantamaan kulttuurien, etnisten ryhmien, naapurimaiden sekä ”meidän” ja ”heidän” representaatioihin liittyvää pedagogista otetta. Tämän vuoksi eri maiden oppimateriaaleja vertailevat tutkimukset ovat edelleen ajankohtaisia.

Kahden viime vuosikymmenen aikana niin Venäjällä kuin Suomessakin on muokattu kotimaakeskustelun sisältöjä. Venäjällä sytykseen tähän on antanut neuvostoimperiumin romahtaminen